

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI

VOL. 3 ISS: 2 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

№	MUNDARIJA	Page
1.	QISHLOQ XO'JALIGI SUG'URTASIDA AKTUAR HISOBLARNI QULLASH VA RIVOSHLANTIRISH MASALALARI <i>Nurullaev Abdulaziz Sirojiddinovich</i>	5
2.	SUG'URTA KOMPANIYALARI MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA XORIJ TAJRIBASI <i>Nosirov Jasur Tursunpulotovich</i>	9
3.	ESG TAMOYILLARI ASOSIDA SUG'URTA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH <i>Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich, Yusupov Akbar Haydarovich</i>	14
4.	SUG'URTA SOHASIDA INNOVATSION MARKETING VA RAQAMLI REKLAMA STRATEGIYALARINI JORIY ETISH YO'NALISHLARI <i>Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich, Raxmonberganov Surojbek Uktamboy o'g'li</i>	18
5.	MIJOZLAR QAMROVINI OSHIRISH UCHUN SUG'URTA KOMPANIYALARIDA TIZIMLI MARKETING STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISH <i>Raxmonberganov Surojbek Uktamboy o'g'li</i>	21
6.	O'ZBEKISTON SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINING HOLATI: MAVJUD MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI <i>Xasanov Farrux Ravshanovich</i>	25
7.	PENSIYA SUG'URTASINI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING ZARURIYATI VA DOLZARBLIGI <i>Yo'ldoshoval Aziza Muzaffar qizi</i>	28
8.	BANK XIZMATLARINI SUG'URTALASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI <i>Tog'ayniyazov Shohzodbek Ural o'g'li</i>	30
9.	O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA KOMPANIYALARNING MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARI DINAMIKASI <i>Iminova Nurjahon Qodirjon qizi</i>	34
10.	QISHLOQ XO'JALIGIDA SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH <i>Djumayev Jonibek O'rinovich</i>	38
11.	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПЕРЕСТРАХОВОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ СТРАХОВОГО СЕКТОРА <i>Муминова Ансора Улдузбек кизи</i>	42
12.	СОВРЕМЕННЫЕ ДРАЙВЕРЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ <i>Жиянова Наргиза Эсанбоевна, Зохидова Диёра Улдузбек кизи</i>	45
13.	O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI SUG'URTASI BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI <i>Madiyev Abbas Nosirovich</i>	50
14.	QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINING XUSUSIYATLARI VA ULARNI ILMIY TASNIFLASH METODOLOGIYASI <i>Qo'ldoshev Qamariddin Mansurovich</i>	53
15.	O'ZBEKISTONDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOV QOBILYATINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI <i>Xattabov Murodulla Batirovich</i>	56
16.	KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNING AHAMIYATI <i>Muratova Saodat Igamnazar qizi</i>	59
17.	TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI <i>E.I.Ergashev, Qarayev Anvar Botirovich</i>	63
18.	O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI <i>Kuldashv Jahongir Qamariddinovich</i>	67
19.	BANK TIZIMI BARQARORLIGI IQTISODIY RIVOJLANISH GAROVIDIR <i>Nazarov Qilich Xolmuradovich, Toyirov Yunus Alamovich</i>	71
20.	MILLIY IQTISODIYOTNI KREDITLASHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI <i>Nazarov Qilich Xolmuradovich, Toyirov Yunus Alamovich</i>	73
21.	A SYSTEM OF INDICATORS FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF COMMERCIAL BANKS UNDER INCREASING SYSTEMIC RISK <i>Malikova Dilrabo Muminovna</i>	76

22.	IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHDA HUDUDIY MARKETINGNING FUNKSIONAL O'RNI VA AHAMIYATI <i>Mukhammadieva Nodira</i>	79
23.	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INSON RESURSLARIGA QILINGAN XARAJATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASI <i>Usmanova Nigina Marupovna</i>	84
24.	НАЛОГОВАЯ РЕФОРМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН КАК ФАКТОР РОСТА СПРОСА НА УСЛУГИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА СРЕДИ МАЛОГО БИЗНЕСА <i>Холбеков Расул Олимович</i>	88
25.	O'ZBEKISTON TASHQI MEHNAT MIGRATSIYASI: IQTISODIY TA'SIRLAR, INSON KAPITALI VA REINTEGRATSIYA MUAMMOLARI <i>Ismatova Shoxsanam Abdulaziz qizi</i>	92
26.	O'ZBEKISTONDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL ASOSLARI <i>Berdibayev Fayzulla Zariqbayevich</i>	95
27.	ASOSIY KAPITALGA O'ZLASHTIRILGAN INVESTITSIYALAR UZOQ VAQT BARQAROR FOYDA KELISHI KAFOLATI <i>Jomolov Muzaffar Mirzoxitovich</i>	98
28.	SUG'URTA KAPITALIDAN INVESTITSIYA SIFATIDA FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA BAHOLASH (DEA MODELI ASOSIDA) YO'LLARI <i>Kenjayev Ilhom G'iyozovich</i>	101
29.	RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI TAHLILI <i>Junaydullayev Mels Asliddin o'g'li</i>	105
30.	TOSHKENT SHAHRIDA ANHOR KANALI BO'YLAB OSMA KABINALI JAMOAT TRANSPORT TIZIMINI YARATISH KONSEPSIYASI <i>Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o'g'li, Kamolidinov Muhibillo Shokirjon o'g'li</i>	109
31.	SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH QUVVATLARIDAN FOYDALANISHNI ME'YORLASHTIRISHNING USLUBIY JIHLARI <i>Ergashev Abrorbek Raxmatulla o'g'li</i>	112
32.	METROLOGIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY JIHLARI <i>Rakhmatillaev Nodirjon Yo'ldashvaevich</i>	114
33.	AN INTEGRATED RISK-BASED MODEL FOR ASSESSING THE EXTERNAL ENVIRONMENT OF SMALL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN: IMPLICATIONS FOR THE INSURANCE MARKET <i>Djumabayeva Dilobar Asatillayevna</i>	116
34.	UY-JOY NARXLARINI HISOBLASHDA HEDONIK REGRESSIYA FORMULASIDAN FOYDALANISHNING METODOLOGIK ASOSLARI <i>Tog'ayeva Dildora Akramovna</i>	120
35.	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН НА ОСНОВЕ КЛАССИЧЕСКИХ И СОВРЕМЕННЫХ ПРИНЦИПОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ <i>Ахоров Зариф Орипович</i>	123
36.	RAQAMLI SOLIQ TIZIMLARINI JORIY ETISH VA ULARNING IQTISODIY TA'SIRI <i>Tuychiyev Sherxon Shuxrat o'g'li, Xubbimov Sherzod Jamshidovich</i>	126
37.	SOLIQQA TORTISHNING MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI: EMPIRIK TAHLILLAR ASOSIDA <i>Toshnazarova Lola Shuxratillayevna, Karimov Mardon Akram o'g'li</i>	129
38.	TURIZMDA INNOVATSIYALARNING HAYOTIYLIK SIKLI VA ULARNING BOZORGA CHIQRISH BOSQICHLARI <i>Erkaboyeva Jasmina Safarali qizi</i>	133
39.	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH <i>Xalimov Shaxboz Xalimovich</i>	136

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta‘lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamiyev Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida” dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

TURIZMDA INNOVATSIYALARNING HAYOTIYLIK SIKLI VA ULARNING BOZORGA CHIQUISH BOSQICHLARI

Erkaboyeva Jasmina Safarali qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Turizm fakulteti, 2-bosqich talabasi
Email: erkaboyevajasmina2007@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola turizmدا innovatsiyalarning hayotiylik sikli va bozorga kirish jarayonlarini o'rganadi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli platformalar, onlayn bronlash tizimlari va AI xizmatlari innovatsiyalarni tez qabul qilish va o'sish bosqichini qisqartiradi. Ekologik yechimlar mahsulotlarning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlaydi. Innovatsiyalarning muvaffaqiyati xodimlar malakasi, marketing strategiyasi va mijoz ehtiyojlarini tahlil qilishga bog'liq. Tadqiqot raqamli transformatsiya, ekologik innovatsiyalar va mijoz ehtiyojlarini monitoring qilish bo'yicha tavsiyalarni taklif qiladi.

Kalit so'zlar: Turizm, innovatsiyalar, hayotiylik sikli, bozorga kirish, raqamli transformatsiya, ekologik turizm, xizmat sifati, mijoz ehtiyojlari, barqaror rivojlanish, AI texnologiyalari.

Abstract: This article examines the life cycle of innovations in tourism and their market entry processes. The study found that digital platforms, online booking systems, and artificial intelligence-based services accelerate innovation adoption and shorten their growth phase. Environmental solutions ensure the long-term competitiveness of products. The success of innovations depends on staff qualifications, marketing strategy, and customer needs analysis. The paper offers recommendations for digital transformation, environmental innovation, and customer needs monitoring.

Keywords: tourism, innovation, life cycle, market entry, digital transformation, ecotourism, service quality, customer needs, sustainable development, AI technologies.

Абстрактный: Данная статья исследует жизненный цикл инноваций в туризме и процессы их выхода на рынок. Исследование показало, что цифровые платформы, онлайн-системы бронирования и сервисы на базе искусственного интеллекта ускоряют принятие инноваций и сокращают фазу их роста. Экологические решения обеспечивают долгосрочную конкурентоспособность продуктов. Успех инноваций зависит от квалификации персонала, маркетинговой стратегии и анализа потребностей клиентов. В работе предложены рекомендации по цифровой трансформации, экологическим инновациям и мониторингу клиентских потребностей.

Ключевые слова: туризм, инновации, жизненный цикл, выход на рынок, цифровая трансформация, экологический туризм, качество услуг, потребности клиентов, устойчивое развитие, технологии ИИ.

Kirish (Введение/Introduction).

So'nggi yillarda turizm sohasi milliy iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanib, xizmatlar eksporti, yangi ish o'rinlari yaratish hamda hududlarning investitsiyaviy jozibadorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. O'zbekistonda ham turizmni modernizatsiya qilish va innovatsion rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan bo'lib, bu borada 2025-yil 15-mayda imzolangan "2025–2026 yillarda sayyohlar oqimini keskin ko'paytirish va turistik xizmatlar ko'lamini jadal kengaytirish orqali turizmning iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-87-sonli Prezident farmoni turizm sohasida innovatsion yechimlarni tatbiq etish, yangi xizmat turlarini yaratish va zamonaviy infratuzilmani rivojlantirishni rag'batlantirishni nazarda tutadi. Mazkur farmonda modulli mehmonxonalar qurilishiga subsidiya ajratish, turizm xizmatlarini kengaytirish va eksport ko'lamini oshirish uchun aniq chora-tadbirlar belgilangan bo'lib, bu turizmда innovatsiyalar joriy etishning jamiyat va iqtisodiyot uchun dolzarb ekanini ko'rsatadi. [1]

Bugungi kunda turizm xizmatlari bozorida raqobat keskinlashib, sayyohlar talabi individual va texnologik jihatdan rivojlangan xizmatlarga yo'naltirilmoqda. Shu sababli, innovatsion mahsulot va xizmatlarning paydo bo'lishi, rivojlanishi va bozorda uzoq muddat barqaror qolishini ta'minlash mexanizmlarini o'rganish ilmiy jihatdan dolzarb masalaga aylanmoqda. Ayniqsa, innovatsiyalarning hayotiylik siklini to'g'ri boshqarish va ularni bozorga chiqarish bosqichlarini puxta rejalashtirish turizm korxonalarining iqtisodiy samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, turizm sohasida joriy etilayotgan innovatsiyalar ko'pincha bozorda uzoq saqlanib qolmaydi yoki yetarli marketing va boshqaruv strategiyasi yo'qligi sababli kutilgan natijani bermaydi. Shu bois, innovatsiyalarning hayotiylik sikli hamda

ularni bozorga muvaffaqiyatli olib chiqish bosqichlarini ilmiy tahlil qilish bugungi kunda nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega.

Ushbu maqolada turizmда innovatsiyalarning hayotiylik sikli, ularning shakllanish bosqichlari hamda innovatsion mahsulotlarni bozorga olib chiqish jarayonining asosiy jihatlarini ilmiy-nazariy va amaliy yondashuvlar asosida tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Turizm sohasida innovatsiyalarni joriy etish, ularning hayotiylik sikli hamda bozorga chiqish mexanizmlarini o'rganishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar sezilarli darajada ortdi. Innovatsiyalar tarqalish jarayonining nazariy asoslari dastlab Everett Rogers tomonidan yaratilgan. Uning "Diffusion of Innovations" (2003) nomli tadqiqotida innovatsiyalarning jamiyatda tarqalish bosqichlari - xabardorlik, qiziqish, baholash, sinovdan o'tkazish va qabul qilish jarayonlari orqali kechishi ko'rsatib berilgan. [2] So'nggi yillardagi turizmga oid tadqiqotlarda aynan ushbu model innovatsion xizmatlarning bozorga kirib borishini tahlil qilishda keng qo'llanilmoqda.

Turizm hududlarining rivojlanish bosqichlari va ularning innovatsiyalar bilan bog'liqligini tahlil qilgan zamonaviy tadqiqotlarda destinatsiya rivojlanishining turli bosqichlarida innovatsiyalar turlicha rol o'ynashi ta'kidlanadi. Gore va hammualliflarning "A structured literature review of the tourism area life cycle concept" (2022) nomli tadqiqotida turizm hududlari rivojlanishining har bir bosqichida innovatsiyalar muhim omil sifatida xizmat qilishi, ayniqsa stagnatsiya davrida yangi xizmatlar va marketing strategiyalari rivojlanishning yangi bosqichini boshlab berishi mumkinligi yoritiladi. [3]

Ochiq innovatsiyalar konsepsiyasini turizm sanoatida tahlil qilgan Ruben Pinhal va hammualliflarning "Open innovation in the tourism industry: A systematic review" (2025) nomli tadqiqotida turizm

kompaniyalari innovatsiyalarni yaratishda tashqi hamkorlar, mijozlar va raqamli platformalar bilan hamkorlik qilishi innovatsiya jarayonining samaradorligini oshirishi ko'rsatib berilgan. Mualliflar innovatsiyaning muvaffaqiyati uning hayotiy siklining dastlabki bosqichlaridayoq bozor ehtiyojlariga moslashtirilishiga bog'liq ekanini ta'kidlaydi. [4]

Turizm innovatsiyalarni platformalar orqali joriy etish jarayonini tahlil qilgan Andrea Mantovani va boshqalarning "Platform-enabled innovation adoption in the tourism sector" (2024) nomli tadqiqotida onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar va raqamli servislarning innovatsion xizmatlarning qisqa muddatda keng iste'molchilar qatlamiga yetib borishiga xizmat qilishi ko'rsatiladi. [5]

Mahalliy tadqiqotlarda ham innovatsion rivojlanish masalalari faol o'rganilmoqda. Jumladan, Nigina Haydarovanning "O'zbekiston turizm sohasida innovatsion xizmatlarni rivojlantirish istiqbollari" (2025) nomli tadqiqotida turizm infratuzilmasini raqamlashtirish, aqlli xizmatlar joriy etish hamda innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash turizmning barqaror rivojlanishida muhim omil ekanini ta'kidlangan. [6]

Shunday qilib, so'nggi yillardagi ilmiy tadqiqotlar turizm innovatsiyalarning hayotiylik sikli ularning yaratilishi, bozorga kirishi, iste'molchilar tomonidan qabul qilinishi hamda keng tarqalishiga bog'liq murakkab jarayon ekanini ko'rsatadi. Innovatsiyalarning muvaffaqiyati nafaqat yangi texnologiyalar, balki samarali marketing strategiyalari, raqamli platformalardan foydalanish va hamkorlik mexanizmlarining to'g'ri tashkil etilishiga ham bog'liq hisoblanadi.

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Methods/Методы).

Mazkur tadqiqotda turizm sohasida innovatsiyalarning hayotiylik sikli hamda ularning bozorga kirish bosqichlarini o'rganishda kompleks ilmiy yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy va amaliy tahlil usullarini uyg'unlashtirish asosida qurildi.

Avvalo, turizm innovatsiyalarni rivojlantirishga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, statistik hisobotlar hamda soha bo'yicha mavjud ilmiy qarashlar tizimli tahlil qilindi. Innovatsion mahsulot va xizmatlarning hayotiylik sikli bosqichlarini aniqlashda qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va umumlashtirish metodlari qo'llanildi.

Shuningdek, turizm xizmatlari bozorida innovatsiyalarning joriy etilishi va rivojlanish jarayonini baholash uchun analitik tahlil hamda mantiqiy modellashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida innovatsiyalarning bozorda qabul qilinishi, rivojlanishi va raqobat muhitiga ta'siri bosqichma-bosqich o'rganilib, ularning samaradorligini belgilovchi omillar aniqlashtirildi.

Tahlil va natijalarlar (Analysis and results/Анализ и результаты).

Tadqiqot davomida turizm sohasida innovatsiyalarning hayotiylik sikli hamda ularning bozorga kirish jarayoni real amaliy tajribalar asosida tahlil qilindi. O'rganishlar shuni ko'rsatdiki, hozirgi davrda turizm innovatsiyalar eng avvalo raqamli texnologiyalar, onlayn xizmatlar va yangi biznes modellar orqali jadal rivojlanmoqda.

Xususan, global turizm bozorida onlayn bronlash tizimlarining keng tarqalishi innovatsion xizmatlarning hayotiylik siklini sezilarli darajada tezlashtirdi. Masalan, Booking.com platformasi orqali mehmonxona va turar joylarni onlayn bron qilish imkoniyati joriy etilgach, ko'plab kichik mehmonxonalar an'anaviy reklama usullaridan voz kechib, raqamli platformalar orqali to'g'ridan-to'g'ri mijoz jalb qila boshladi. Natijada xizmatning joriy etish bosqichi qisqarib, tezkor o'sish bosqichi yuzaga keldi. Oldin yangi mehmonxona bozorda tanilish uchun 2-3 yil talab etilgan bo'lsa, onlayn platformalar orqali bu jarayon bir necha oy ichida amalga oshmoqda.

1-rasm. Turizmning innovatsion transformatsiyasi samaradorligini oshirish mexanizmlari. [7]

Shuningdek, turizm innovatsiyaning yana bir muhim ko'rinishi uyojylarni qisqa muddatli ijaraga berish tizimining kengayishi bilan bog'liq. Airbnb platformasi misolida ko'rish mumkinki, oddiy xonadonlar ham turizm xizmatlari bozorining faol ishtirokchisiga aylandi. Bu innovatsiya mehmonxona sektoriga kuchli raqobat yaratib, xizmatlar narxi va sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatdi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, mazkur model joriy etilgandan so'ng ko'plab shaharlarda mehmonxonalarining narx siyosati qayta ko'rib chiqilgan, xizmat diversifikatsiyasi kuchaygan. [8]

Turistlar qaror qabul qilishida raqamli sharh va reyting tizimlari ham muhim innovatsion omilga aylandi. Masalan, Tripadvisor platformasidagi foydalanuvchi baholari ko'plab sayyohlar uchun asosiy tanlov mezoniga aylangan. Natijada xizmat ko'rsatuvchi korxonalar innovatsion xizmat joriy etishdan tashqari, xizmat sifatini doimiy yaxshilashga majbur bo'lmoqda. Bu esa innovatsiya hayotiylik siklining yetuklik bosqichida ham xizmatni doimiy takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. [9]

Ekologik innovatsiyalar ham turizm tez ommalashayotgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Energiya tejamlor mehmonxonalar, chiqindini kamaytirish, mahalliy ekologik mahsulotlardan foydalanish orqali xizmat ko'rsatish tobora ko'proq turistlarni jalb qilmoqda. Xalqaro turizm statistikasi bilan shug'ullanuvchi World Tourism Organization hisobotlariga ko'ra, ekologik barqaror xizmatlarni taklif qiluvchi obyektlarga talab yil sayin oshib bormoqda. Bu esa innovatsiyaning bozorda uzoq muddatli ustunlik yaratishi mumkinligini ko'rsatadi. [10]

Tahlil davomida yana bir muhim jihat aniqlandi: innovatsiyaning muvaffaqiyati faqat yangi texnologiyaga emas, balki iste'molchi ehtiyojiga moslashuvchanlik darajasiga ham bog'liq. Masalan, mobil ilovalar orqali tezkor bronlash yoki individual tur paketlarini shakllantirish imkoniyati mijozning vaqtini tejaydi va xizmatni tez qabul qilishiga sabab bo'ladi. Aksincha, murakkab interfeys yoki ishonchsiz to'lov tizimlari innovatsiyaning bozorda muvaffaqiyat qozonishini sekinlashtiradi.

Ma'lumki, iqtisodiy o'sishning xususan, innovatsiyalar hamda jahon turizm industriyasining rivojlanishining asosiy omillaridan biri ista'mol talabining faollashishi va investitsiyalar hajmining o'sishi hisoblanadi.

1-rasm. Innovatsion rivojlanishning ichki va tashqi omillari.

Manba: Muallif tomonidan tuzilgan.

Shu bilan birga, ayrim hududlarda innovatsiyalar joriy etilishiga qaramay, xodimlarning raqamli ko'nikmalari yetarli bo'lmagani sababli xizmat sifati pasaygan holatlar ham kuzatilmogda. Bu innovatsiya joriy etishda inson kapitali muhim rol o'yinashini ko'rsatadi.

Umumiy natijalar shuni ko'rsatdiki:

- innovatsiyaning bozorda muvaffaqiyati mijozga yaratadigan real qulaylik bilan belgilanadi;

- raqamli texnologiyalar xizmatning o'sish bosqichini tezlashtiradi;

- ekologik innovatsiyalar turizmning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlaydi;

- innovatsiya hayotiylik sikli doimiy takomillashtirishni talab qiladi.

Natijada turizm innovatsiyalarning hayotiylik sikli va bozorga chiqish mexanizmini samarali boshqarish korxonalarining uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlovchi strategik omil ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Выводы и предложения).

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, turizm sohasida innovatsiyalar bozorga kirish bosqichi va hayotiylik sikli korxonalarining raqobatbardoshligi va uzoq muddatli barqaror rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Raqamli platformalar, onlayn bronlash tizimlari va AI asosidagi xizmatlar xizmatni tez qabul qilishga va o'sish bosqichini qisqartirishga imkon beradi. Ekologik va barqaror innovatsiyalar esa turizm mahsulotlarining uzoq muddatli raqobat ustunligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, innovatsiyalar muvaffaqiyati faqat texnologiyaga emas,

balki xodimlarning malakasi, marketing strategiyasi va iste'molchi ehtiyojlarini to'g'ri tahlil qilishga bog'liq ekanligi aniqlandi.

Tadqiqot asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

➤ Raqamli transformatsiyani joriy etish va xizmatlarni tezkor va qulay taqdim etishga e'tibor qaratishi lozim.

➤ Ekologik innovatsiyalarni joriy qilish orqali xizmatlarni barqaror qilish.

➤ Xodimlar malakasini oshirish ya'ni doimiy rivojlantirish, trening va sertifikatlash tizimini yo'lga qo'yish.

➤ Bozor monitoringi va mijoz ehtiyojlarini aniqlash orqali xizmat sifatini doimiy takomillashtirish.

➤ Innovatsiyalarni hayotiylik sikli boshqaruvi va ularning bozor tendensiyalariga moslashuvchanligini ta'minlash.

Natijada, turizm innovatsiyalarni samarali boshqarish nafaqat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshiradi, balki mijozlar tajribasini yaxshilash, barqarorlikni ta'minlash va butun sektorning global raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Ushbu tavsiyalar amalga oshirilsa, turizm korxonalarini innovatsion mahsulotlar va xizmatlarni tezroq bozorga chiqarib, uzoq muddatli muvaffaqiyatni kafolatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. 2025-yil 15-mayda imzolangan "2025–2026 yillarda sayyohlar oqimini keskin ko'paytirish va turistik xizmatlar ko'lamini jadal kengaytirish orqali turizmning iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-87-sonli Prezident farmoni
<https://agmk.uz/oz/freedom-and-law/turizmi-kengaytirish-chora-tadbirlar-tasdiqlandi?utm>
2. Everett Rogers (2003) "Diffusion of Innovations", 576 p
https://books.google.co.uz/books/about/Diffusion_of_Innovations.html?id=9U1K5LjUOWEC&redir_esc=y
3. S. Gore va boshqalar (2022) "A structured literature review of the tourism area life cycle concept", Journal of tourism, sustainability and well-being. 10 (1), 1-20
https://www.researchgate.net/publication/359730189_A_Structured_Literature_Review_of_the_Tourism_Area_Life_Cycle_Concept
4. Ruben Pinhal va boshqalar (2025) "Open innovation in the tourism industry: A systematic review", Tourism and Hospitality. 6(3), 124
<https://www.mdpi.com/2673-5768/6/3/124>
5. Andrea Mantovani va boshqalar (2024) "Platform-enabled innovation adoption in the tourism sector", Tourism management perspectives. Vol 54.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211973624000990>
6. Nigina Haydarova (2025) "O'zbekiston turizm sohasida innovatsion xizmatlarni rivojlantirish istiqbollari", Tadqiqotlar jahon ilmiy-metodik jurnali. 76(3), 150-162
<https://journalss.org/index.php/tad/article/view/10598>
7. F. Dodiev (2025) "Innovatsion texnologiyalar va turizm sanoati: asosiy tendensiyalar, raqobatbardoshlikni oshirish mexanizmlari", VIII International forum of guides "Tourist and excursion activities: new challenges and ways of development". 604-615
https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/0069/69_i_20250319_183533_77.pdf
8. UN Tourism https://www.untourism.int/digital-transformation?utm_source
9. Olimjonova. S (2025) "Tourism platforms used by tourists", Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations. 1(5), 3-7
https://inlibrary.uz/index.php/jmsi/article/view/127883?utm_source=chatgpt.com#google_vignette
10. UN Tourism https://www.untourism.int/news/international-tourist-arrivals-up-4-in-2025-reflecting-strong-travel-demand-around-the-world?utm_source